

Posudek oponenta na bakalářskou práci Lukáše Vaňa „Senioři v České republice z pohledu demografie v regionálním kontextu“

Bakalářská práce studenta Lukáše Vaňa „Senioři v České republice z pohledu demografie v regionálním kontextu“ má celkem 56 číslovaných stran včetně obsahu, seznamů obrázků, tabulek, použité literatury i závěrečných příloh.

V předkládané práci autor zaměřil pozornost na nejstarší skupiny osob v České republice. Hlavní cíl práce je v abstraktu stanoven jako analýza rozmístění seniorů v ČR, vymezení relativně „mladých“ a „starých“ regionů, zhodnocení příčin dosavadního vývoje a popis možného výhledu pro vývoj budoucí. V úvodní kapitole je cíl práce formulován mírně odlišně a uvedený cíl z abstraktu je doplněn ještě o snahu o popis věkového složení a dalších charakteristik nejstarší složky populace a (cituji ze str. 4) „*analyzování sociálních podmínek poskytující základní potřeby seniorům...*“ (formulace závěrečné části vytyčených cílů práce je bohužel naprosto nejasná – není zřejmé, o jaké sociální podmínky se jedná, jaké sociální podmínky poskytují potřeby seniorům, zda nemá jít spíše o uspokojování potřeb seniorů, zda je vůbec možné poskytovat potřeby...). Autor si tedy poměrně ambiciózně stanovil nemalé množství cílů, které se mu ne zcela podařilo naplnit. V rámci široce definovaného tématu práce se jednotlivým vytyčeným problematikám věnoval spíše povrchně, o detailnější analýzy se nepokoušel a text tedy působí spíše popisně.

Autor se snažil vytvořit souhrnný přehled o situaci seniorské složky populace ČR a v úvodu tvrdí, že text práce rozdělil do tří kapitol věnujících se demografickému, regionálnímu a sociálně-ekonomickému postavení seniorů. Toto uvedené dělení však příliš neodpovídá skutečné náplni tří hlavních kapitol textu, jak bude patrné dále.

V první kapitole jsou popsány základní vývojové trendy věkové struktury v ČR včetně výhledu do dalších let na základě prognózy Českého statistického úřadu. Změny podílů jednotlivých věkových skupin v populaci jsou doloženy změnami v úrovni porodnosti, úmrtnosti nebo migrace v minulosti. V závěru této části se autor pokusil formulovat některé možné důsledky stárnutí populace, např. pro oblast sociálního zabezpečení. Možnosti řešení dopadů stárnutí do této oblasti spatřuje v penzijní reformě, propopulační a vhodné imigrační politice. Je nutné upozornit, že autor poněkud zanedbává fakt, že i imigranti stárnou a proto by se jednalo o řešení pouze krátkodobé.

Druhá kapitola skutečně zobrazuje geografické rozdíly v hodnotách několika vybraných ukazatelů (průměrný věk, podíl seniorů, index stáří), ale zabývá se i ekonomickou situací seniorů (např. podílem výše důchodů k průměrné mzdě) a jejich strukturou podle rodinného stavu.

Třetí kapitola se zabývá sociálními službami pro seniory. Autor představuje jednotlivé typy sociálních služeb poskytovaných seniorům a v samotném závěru pak uvádí počty míst v domovech pro seniory a domech s pečovatelskou službou na úrovni krajů a okresů. Pomocí výpočtu korelačních koeficientů pak dospěl k (v zásadě očekávatelným) výsledkům, které potvrzují, že rozsah kapacit těchto zařízení je průměrně větší v oblastech, kde je větší podíl seniorů. Závěrem celé práce tedy v podstatě je, že s růstem počtu a podílu nejstarších osob v populaci poroste i potřeba zvýšení kapacit v zařízeních pro seniory.

Autor se v práci nevyvaroval poměrně velkého množství překlepů, špatně formulovaných vět nebo skloňovaných slov (jak bylo patrné už při popisu cílů práce), v některých pasážích autor využívá hovorové výrazy. Občas celá práce vyznívá, jakoby ani nebyla psána Čechem a najít stylisticky správnou větu není snadné. To bohužel nepřispívá čtivosti celé práce, mnohdy jsou některé pasáže dokonce těžko

srozumitelné nebo nedávají logický smysl (např. str. 4: „...bude cílem ... vyčlenit ...regiony, které se ... budou značně regionálně lišit.“, na str. 5: „Výsledkem přibývání starých osob je stále se zvyšující střední délka života...“, na str. 15: „Budoucí vývoj struktury obyvatelstva ... na základě určitých prognostických metod odhaduje budoucí stav počtu... a struktury ... obyvatelstva“ a mnohé další).

Autor také nepřesně odkazuje na používanou literaturu. Není jasné, proč cituje publikaci z roku 1965 (Mnohojazyčný demografický slovník) a užívá tak dnes v podstatě nevídané označení seniorů (65 a více let) jako „starci“ (str. 7), když uvedená publikace byla v nedávné době vydána znovu. Pokud je pracováno s více zdroji, kde je stejný autor i rok vydání, měly by se odkazy na tyto zdroje nějak odlišit (např. písmenem) – bez tohoto odlišení není jasné, na který z pěti různých zdrojů autor odkazuje citací „ČSÚ, 2009“. Na mnohé zdroje uváděné v závěrečném seznamu není v textu práce odkazováno vůbec.

Autor dále používá nesprávné psaní procent (str. 6), nevyhnul se nevhodnému rozložení textu a grafů na stránkách (např. str. 9), vyjadřuje se značně nepřesně (např. „porodnost“ a „úmrtnost“ nejsou ukazatele, jak píše na str. 9, ale demografické procesy, na obr. 4 se čtenář může jen domýšlet, že v grafu jsou hrubé míry porodnosti a úmrtnosti, apod.). Minimálně zarážející je fakt, že autor často používaný pojem „senior“ definuje až na začátku druhé kapitoly, tedy skoro v polovině celého textu. V téže kapitole (na str. 21) není korektně vytvořen graf na obr. č. 14 – není jasné, proč autor nedopočetl hodnoty indexu ekonomické závislosti pro všechny roky (z předchozího textu bylo patrné, že data byla dostupná) nebo proč užil nepravidelné mezery mezi sloupci. V grafu na obr. 21 zase velmi ruší popis datové řady – v legendě je užito jen symbolu procent. Na obrázku 24 část legendy zcela chybí.

Možná i vlivem pouhé nepozornosti se autor dopouští i zcela chybných vyjádření – např. na straně 21 („Po narození, kdy specifické míry úmrtnosti dosahují nejnižších hodnot, ...“ – specifické míry úmrtnosti nedosahují nejnižších hodnot bezprostředně po narození) nebo na str. 29–30 (v kapitole „Index stáří“ v prvním odstavci autor konstatuje, že index stáří dosahuje v ČR hodnoty 105,1. Ve třetím odstavci a tabulce 5 však píše, že jeho současná hodnota je 98,9. Nikde navíc autor neuvádí, zda se jedná o počáteční, střední či koncové hodnoty daného roku. Ve stejné kapitole pak píše, že index stáří Karlovarského kraje bez zahrnutí cizinců by patřil k nejvyšším mezi kraji ČR – na základě hodnot indexu stáří pro ostatní kraje s tímto výrokem nelze souhlasit.). Na str. 34 autor konstatuje, že poměr důchodů ke mzdám již dnes dosahuje 40 %, což opět není pravda, jak sám autor dokládá i obrázkem 23, kde je patrné, že ve všech krajích kromě Prahy je tento poměr vyšší než 40 %. Také neuvádí, zda uvažuje čistou mzdu, apod.

Autor prací vytvořil základní popis některých charakteristik seniorské části populace ČR a stručně zmínil také dostupná zařízení pro tyto osoby spolu s předpokládaným vývojem jejich kapacit do dalších let. Práce má jistě mnoho rezerv, z nichž byly v tomto posudku zmíněny jen některé. Autor však prokázal základní orientaci v popisované problematice, a proto navzdory všem uvedeným (i neuvedeným) nedostatkům doporučuji přijmout bakalářskou práci Lukáše Vaňu „Senioři v České republice z pohledu demografie v regionálním kontextu“ k obhajobě.

V Praze dne 1. června 2010

Mgr. Klára Tesárková
oponent